

# Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2015)

4ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία»



**Απόψεις και Πρακτικές Σχετικά με την Αξιοποίηση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία των Επιμορφωμένων Εκπαιδευτικών Προσχολικής Εκπαίδευσης στο Πρόγραμμα Β΄ Επιπέδου**

*Β. Κόμης, Χ. Τσουράπη, Κ. Λαβίδας, Χ. Ζαγούρας*

## Βιβλιογραφική αναφορά:

Κόμης Β., Τσουράπη Χ., Λαβίδας Κ., & Ζαγούρας Χ. (2022). Απόψεις και Πρακτικές Σχετικά με την Αξιοποίηση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία των Επιμορφωμένων Εκπαιδευτικών Προσχολικής Εκπαίδευσης στο Πρόγραμμα Β΄ Επιπέδου. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 58–67. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/4257>

# Απόψεις και Πρακτικές Σχετικά με την Αξιοποίηση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία των Επιμορφωμένων Εκπαιδευτικών Προσχολικής Εκπαίδευσης στο Πρόγραμμα Β' Επιπέδου

Β. Κόμης<sup>1</sup>, Χ. Τσουράπη<sup>2</sup>, Κ. Λαβίδας<sup>3</sup>, Χ. Ζαγούρας<sup>4</sup>

<sup>1</sup> Πανεπιστήμιο Πατρών, komis@upatras.gr

<sup>2</sup> Πανεπιστήμιο Πατρών, chrisa\_ts@hotmail.com

<sup>3</sup> Πανεπιστήμιο Πατρών, lavidas@upatras.gr

<sup>4</sup> Πανεπιστήμιο Πατρών & ΙΤΥΕ Διόφαντος, zagouras@cti.gr

## Περίληψη

Η παρούσα έρευνα μελετά τις απόψεις των επιμορφωμένων εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης (κλάδος ΠΕ60) στο πρόγραμμα Β' Επιπέδου για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στο νηπιαγωγείο καθώς επίσης και τις πρακτικές χρήσης τους στο εκπαιδευτικό έργο. Στην έρευνα συμμετείχε το 30% των εκπαιδευτικών που έλαβαν μέρος στην επιμόρφωση αυτή. Τα ευρήματα δείχνουν ότι οι συμμετέχοντες φαίνεται να τάσσονται στην πλειονότητά τους υπέρ της αξιοποίησης των ΤΠΕ στην προσχολική εκπαίδευση και ταυτόχρονα τις εντάσσουν με διάφορους τρόπους στη σχολική πρακτική.

*Λέξεις κλειδιά: επιμόρφωση, Β' Επίπεδο, Προσχολική Εκπαίδευση*

## 1. Εισαγωγή

Η επιμόρφωση εκπαιδευτικών αποτελεί πρακτική μείζονος σημασίας που προβλέπεται από την εκπαιδευτική πολιτική των σύγχρονων κοινωνιών. Μέσω αυτής, ο εκπαιδευτικός θα αναλάβει έναν ενεργότερο ρόλο και η συμβολή του στη βελτίωση της εκπαίδευσης θα είναι ουσιαστικότερη (Ξωχέλλης, 2002). Πέραν της γενικότερης φιλοσοφίας της δια βίου μάθησης που διαπνέει το επάγγελμα του σύγχρονου εκπαιδευτικού, υπάρχει πλέον και επίσημη πρόβλεψη από το ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ 2003 για την ένταξη των ΤΠΕ σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης του ελληνικού σχολείου ξεκινώντας από το νηπιαγωγείο. Το επιμορφωτικό πρόγραμμα Β' Επιπέδου ασχολείται με την ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων για τη διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Από τη μελέτη της διεθνούς και ελληνικής βιβλιογραφίας προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικοί τάσσονται περισσότερο θετικά ως προς την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση. Η παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ εξαρτάται, κατά τον Buabeng-Andoh (2012), από προσωπικούς, θεσμικούς και τεχνολογικούς παράγοντες. Όσο πιο θετική εμφανίζεται η στάση των εκπαιδευτικών για την ενσωμάτωση των τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία, τόσο περισσότερο το κάνουν πράξη. Στη

Β. Δαγδύλης, Α. Λαδιάς, Κ. Μπίκος, Ε. Ντρενογιάννη, Μ. Τσιτουρίδου (επιμ.), Πρακτικά Εργασιών 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου «Ένταξη των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία» της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης ΤΠΕ στην Εκπαίδευση (ΕΤΠΕ), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης & Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 30 Οκτωβρίου – 1 Νοεμβρίου 2015

θετική αυτή στάση, καθοριστικό ρόλο παίζει η επιμόρφωση, που εκσυγχρονίζει το ρόλο του εκπαιδευτικού και βελτιώνει την παρεχόμενη εκπαίδευση (Keengwe et al., 2008; Wikan & Molster, 2010; Κουτσιλέου, 2015). Όπως αναφέρει η Νικολοπούλου (2013), επιμορφωτικά προγράμματα σχετικά με τις ΤΠΕ εξοικειώνουν τον εκπαιδευόμενο με τη σχεδίαση και εφαρμογή εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων και σεναρίων αξιοποιώντας το κατάλληλο λογισμικό στην τάξη του νηπιαγωγείου. Αξίζει να σημειωθεί ότι θετική αποτυπώνεται και η άποψη των εκπαιδευτικών εν γένει, για τα επιμορφωτικά προγράμματα σχετικά με τις ΤΠΕ στα οποία συμμετείχαν (Valcke et al., 2007; Κόμης & Τζιμογιάννης, 2007; Garcia et al., 2013; Σέργης & Κουτρομάνος, 2013).

Η έρευνα σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε ως μέρος της αποτίμησης του επιμορφωτικού προγράμματος Β' Επιπέδου με σκοπό να μελετήσει τις απόψεις και τις πρακτικές για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία των επιμορφωμένων εκπαιδευτικών κλάδου ΠΕ 60 μετά τη συμμετοχή τους στο επιμορφωτικό πρόγραμμα. Η παρούσα εργασία διαφοροποιείται των άλλων ως προς το μέγεθος και τη συγκρότηση του δείγματος. Η συμμετοχή στην έρευνα πραγματοποιήθηκε ηλεκτρονικά και ο τελικός αριθμός των συμμετεχόντων ήταν ιδιαίτερα μεγάλος. Ειδικότερα, στο πρόγραμμα Β' Επιπέδου κλάδου ΠΕ60 έχουν λάβει μέρος 2271 εκπαιδευτικοί μέχρι και το σχολικό έτος 2014-2015, και από αυτούς 669 απάντησαν στο online ερωτηματολόγιο. Συνεπώς, διαμορφώνεται μια πληρέστερη εικόνα για τις απόψεις και τις πρακτικές των επιμορφωμένων εκπαιδευτικών από αυτή που παρείχαν μικρότερα ή και βολικά δείγματα. Επίσης, η συγκεκριμένη έρευνα είναι από τις λίγες που επικεντρώνεται στη μελέτη του κλάδου ΠΕ60, καθότι σήμερα προβλέπεται και επίσημα από το Αναλυτικό Πρόγραμμα η ένταξη των ΤΠΕ στο νηπιαγωγείο, αλλά και γιατί αναγνωρίζεται η αξία της πρώτης αυτής σχολικής βαθμίδας ως καθοριστική για τη μετέπειτα εκπαιδευτική πορεία του μαθητή.

## 2. Ερευνητικό - Μεθοδολογικό Πλαίσιο

Σκοπός της εργασίας είναι να μελετηθούν οι απόψεις και οι πρακτικές σχετικά με την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία των επιμορφωμένων εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης, στο πρόγραμμα του Β' Επιπέδου. Από το γενικό αυτό σκοπό απορρέουν και τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα: α) Αποδέχονται και σε ποιο βαθμό οι επιμορφωμένοι εκπαιδευτικοί την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην προσχολική εκπαίδευση; β) Ποιες είναι οι πρακτικές χρήσης που δηλώνουν ότι υιοθετούν στο εκπαιδευτικό τους έργο καθημερινά; γ) Αναγνωρίζουν και σε ποιο βαθμό τη συμβολή του επιμορφωτικού προγράμματος Β' Επιπέδου στη διαμόρφωση των απόψεων και των πρακτικών τους σχετικά με την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία;

Ακολουθώντας το ποσοτικό ερευνητικό παράδειγμα, το δομημένο ερωτηματολόγιο

που χρησιμοποιήθηκε αποτελείται από 44 ερωτήσεις εκ των οποίων οι 36 είναι κλειστού τύπου. Οι άξονες του ερωτηματολογίου διαρθρώθηκαν ως εξής: α) Δημογραφικά Στοιχεία-Προφίλ ερωτηθέντων, β) Απόψεις των επιμορφωμένων εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην προσχολική εκπαίδευση, γ) Απόψεις των επιμορφωμένων εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης για το επιμορφωτικό πρόγραμμα Β' Επιπέδου και δ) Πρακτικές χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία στην τάξη του νηπιαγωγείου.

Το δείγμα περιελάμβανε συνολικά 669 (655 γυναίκες και 14 άντρες) εν ενεργεία εκπαιδευτικούς του κλάδου ΠΕ 60 που έχουν επιμορφωθεί στο πρόγραμμα Β' Επιπέδου από έναν πληθυσμό 2271 εκπαιδευτικών που έχουν συμμετάσχει από το 2008 έως και το 2015 και διαθέτουν γωνιά υπολογιστή στην τάξη του νηπιαγωγείου τους. Η μέση τιμή ηλικίας των συμμετεχόντων ήταν τα 44 έτη ( $M=44,13$ ,  $SD=5,92$ ). Αναφορικά με τα τυπικά τους προσόντα, η πλειονότητα των ερωτηθέντων (57,2%) κατέχει πτυχίο ΑΕΙ και έχει από 11 έως 20 χρόνια διδακτικής εμπειρίας (58,7%). Όλοι πλην ενός διαθέτουν σύνδεση Internet και υπολογιστή στο σπίτι, και οι περισσότεροι (78%) δηλώνουν ιδιαίτερα εξοικειωμένοι με τη χρήση υπολογιστή. Περισσότεροι από τους μισούς (55%) χρησιμοποιούν τον υπολογιστή για περισσότερα από 11 χρόνια και κάνουν χρήση για διάφορους σκοπούς με τη διαδικτυακή αναζήτηση (97,8%), το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (97%), τον κειμενογράφο (91,6%) και την ενημέρωση (91%) να προηγούνται. Επιπλέον, οι ερωτώμενοι εξέφρασαν μεγάλη ικανότητα χρήσης λογισμικών και υπηρεσιών: κατά μέσο όρο χρησιμοποιούν σε πάρα πολύ ικανοποιητικό βαθμό την περιήγηση στο διαδίκτυο ( $M=4,62$ ,  $SD=0,56$ ), τις υπηρεσίες ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ( $M=4,51$ ,  $SD=0,66$ ) και λογισμικά επεξεργασίας κειμένου ( $M=4,45$ ,  $SD=0,63$ ). Τέλος, σχετικά με τη συμμετοχή τους στο επιμορφωτικό πρόγραμμα οι 413 (61,7%) έχουν παρακολουθήσει και έχουν πιστοποιηθεί στο πρόγραμμα, ενώ οι 256 (38,3%) έχουν μεν συμμετάσχει αλλά δεν έχουν πιστοποιηθεί ακόμα. Το μεγαλύτερο ποσοστό (71,5%) επιμορφώθηκε στις 3 τελευταίες περιόδους διεξαγωγής του προγράμματος, με το 87,1% αυτών να προβάλλει ως λόγο συμμετοχής στο εν λόγω επιμορφωτικό πρόγραμμα, την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων.

### **3. Τα αποτελέσματα της έρευνας**

#### **3.1 Οι απόψεις σχετικά με τη αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία**

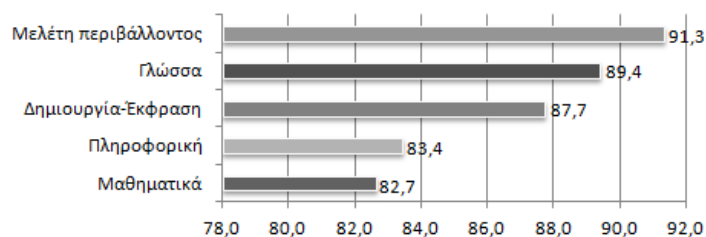
Η συντριπτική πλειονότητα του δείγματος (92%) θεωρεί ότι οι ΤΠΕ μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μεγάλο βαθμό στην προσχολική εκπαίδευση. Περίπου οι μισοί (47,7%) μάλιστα θεωρούν ότι οι ΤΠΕ πρέπει να αξιοποιηθούν σε όλο το Αναλυτικό Πρόγραμμα. Σχετικά με το κομμάτι της διδασκαλίας, οι περισσότεροι πιστεύουν έντονα ότι η αξιοποίηση των ΤΠΕ μπορεί να βελτιώσει τη διδασκαλία με ουσιαστικό

τρόπο (86,4%), ότι η διδασκαλία γίνεται πιο ευχάριστη με τις ΤΠΕ (89,9%) και ότι οι ΤΠΕ μπορούν να χρησιμοποιηθούν και να βοηθήσουν κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις (69,9%). Ως προς τη μάθηση εξίσου θετικές φαίνεται να είναι οι απόψεις των εκπαιδευτικών. Οι οκτώ στους δέκα συμφωνούν πολύ με την άποψη ότι η αξιοποίηση των ΤΠΕ βελτιώνει ουσιαστικά τη μάθηση. Ακόμα, αντίστοιχα μεγάλα είναι τα ποσοστά εκείνων που δηλώνουν με βεβαιότητα ότι οι ΤΠΕ μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές στην ανάπτυξη της κριτικής τους ικανότητας (76,2%) και της δημιουργικότητας (77,9%). Δεν αντιλαμβάνονται τις ΤΠΕ ως μέσα παρουσίασης πληροφοριών αλλά ως εκπαιδευτικά εργαλεία μάθησης (επτά στους δέκα) και αναγνωρίζουν στο σύνολό τους (91,8%) ότι η χρήση κατάλληλων εφαρμογών ΤΠΕ ευνοεί τη συμμετοχή των μαθητών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Στο γνωστικό αντικείμενο Παιδί και Πληροφορική, οι ερωτώμενοι δήλωσαν ότι οι ΤΠΕ μπορούν να αξιοποιηθούν σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό ( $M=4,52$ ,  $SD=0,63$ ). Ακολουθεί το Παιδί και Περιβάλλον ( $M=4,17$ ,  $SD=0,76$ ), το Παιδί και Μαθηματικά ( $M=4,08$ ,  $SD=0,70$ ), το Παιδί και Δημιουργία & Έκφραση ( $M=4,00$ ,  $SD=0,87$ ) και τέλος το Παιδί και Γλώσσα ( $M=3,99$ ,  $SD=0,75$ ).

Τέλος και όσον αφορά στους παράγοντες για τους οποίους ο ΤΠΕ λειτουργούν ανασταλτικά στο εκπαιδευτικό έργο των νηπιαγωγών, οι περισσότεροι αναφέρουν την υλικοτεχνική υποδομή των σχολικών μονάδων (67,4%), η μη εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τις ΤΠΕ (55,9%) και η ελλιπής επιμόρφωσή τους (68,3%).

### 3.2 Οι πρακτικές αξιοποίησης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία

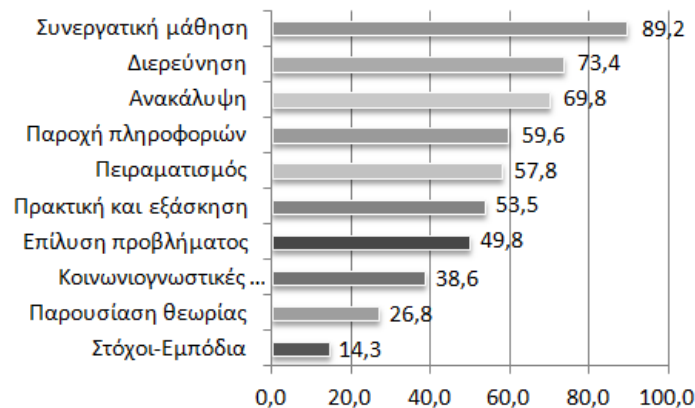
Από το σύνολο λοιπόν των 669 συμμετεχόντων η συντριπτική πλειονότητα (84,9%) ισχυρίστηκε ότι χρησιμοποιεί τον υπολογιστή πολύ συχνά στην τάξη. Στο γράφημα 1 που ακολουθεί αποτυπώνονται κατά σειρά προτίμησης και τα γνωστικά αντικείμενα στα οποία αξιοποιούνται κατά κύριο λόγο οι ΤΠΕ. Όπως φαίνεται, η πλειονότητα των εκπαιδευτικών δεν «απορρίπτει» κανένα γνωστικό αντικείμενο και ταυτόχρονα το 77,7% αυτών δήλωσαν ότι οργανώνουν εκπαιδευτικά σενάρια με ΤΠΕ.



**Γράφημα 1:** Αξιοποίηση των ΤΠΕ ανά γνωστικό αντικείμενο

Αναφορικά με τις φάσεις της εκπαιδευτικής διαδικασίας που προτιμούν να κάνουν χρήση των ΤΠΕ η συντριπτική πλειονότητα επιλέγει να χρησιμοποιήσει τις ΤΠΕ κατά τη διδασκαλία (81,8%), την εμπέδωση του διδακτικού αντικειμένου (74,9%), τις

ελεύθερες δραστηριότητες (79,4%) και για τη δημιουργία διδακτικού υλικού (74,6%). Σχετικά με τις διδακτικές στρατηγικές που υιοθετούν περισσότερο οι εκπαιδευτικοί στις δραστηριότητες με ΤΠΕ, προτεραιότητα δίνουν στις κοινωνικοπολιτισμικές στρατηγικές (41,4%), ακολουθούν οι εποικοδομιστικές (33,9%) και οι κοινωνιογνωστικές (20,6%) στρατηγικές, ενώ ελάχιστοι δήλωσαν ότι επιλέγουν περισσότερο συμπεριφοριστικού τύπου στρατηγικές (4%). Η προτεραιότητα που δίνουν στις προαναφερθείσες στρατηγικές φαίνεται και από τις διδακτικές τεχνικές που σύμφωνα με τις δηλώσεις τους, επιπλέον αξιοποιούν στο μάθημά τους (βλ. γράφημα 2).



**Γράφημα 2:** Οι προτιμώμενες διδακτικές τεχνικές

Αναφορικά με τον ρόλο του με την αξιοποίηση των ΤΠΕ, περίπου οι μισοί (54,7%) υποστηρίζουν ότι οι ίδιοι έχουν ρόλο περισσότερο υποστηρικτικό όταν γίνονται δραστηριότητες με ΤΠΕ. Λιγότεροι (31,4%), δηλώνουν ότι έχουν ρόλο συνερευνητικό, ενώ μόνο ένα 13,9% επέλεξε ρόλο καθοδηγητικό. Αντίστοιχα για τους μαθητές τους, σχεδόν όλοι οι ερωτώμενοι εκπαιδευτικοί (95,8%) θεωρούν ότι αυτοί έχουν ρόλο ενεργητικό στην τάξη στις δραστηριότητες με ΤΠΕ. Τέλος, η πλειονότητα δηλώνει ότι χρησιμοποιεί περισσότερο ανοιχτού τύπου λογισμικά (80,9%), εν αντιθέσει με ένα 19,1 % που δήλωσε ότι στις δράσεις του με ΤΠΕ κάνει χρήση κλειστών λογισμικών.

### 3.3 Οι απόψεις για το επιμορφωτικό πρόγραμμα «B' Επίπεδο ΤΠΕ»

Οι επιμορφωμένοι εκπαιδευτικοί πιστεύουν κατά μέσο όρο ότι το πρόγραμμα τους βοήθησε πολύ στο να αποκτήσουν νέες γνώσεις σχετικά με τις ΤΠΕ ( $M=4,20$ ,  $SD=0,75$ ) και να νιώθουν μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση όταν χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ ( $M=4,17$ ,  $SD=0,84$ ). Ακόμα, σύμφωνα με τις δηλώσεις τους, τους εφοδίασε σε μεγάλο βαθμό ώστε να είναι καλύτερα προετοιμασμένοι για μελλοντικές εφαρμογές των ΤΠΕ στην εκπαίδευση ( $M=4,06$ ,  $SD=0,79$ ) αλλά και αρκετά στο να κατανοήσουν καλύτερα τη σχέση των μαθητών με τις ΤΠΕ ( $M=3,72$ ,  $SD=0,92$ ). Σχετικά με το

σχεδιασμό και την οργάνωση δραστηριοτήτων, οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι βοηθήθηκαν πολύ ( $M=4,18$ ,  $SD=0,73$ ), αρκετά στην οργάνωση ανοιχτών παιδοκεντρικών δραστηριοτήτων ( $M=3,69$ ,  $SD=1$ ) και λιγότερο στην οργάνωση κλειστών, δασκαλοκεντρικών δραστηριοτήτων ( $M=2,50$ ,  $SD=1,24$ ). Επίσης, το δείγμα στην πλειονότητά του (επτά στους δέκα) εξέφρασε την πεποίθηση ότι το πρόγραμμα Β΄ Επιπέδου συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη συνεργασίας και επικοινωνίας με συναδέλφους.

Όσον αφορά στη διδασκαλία, οι εκπαιδευτικοί κατά μέσο όρο θεωρούν ότι η επιμόρφωση συνέβαλε πολύ στην ουσιαστική βελτίωση της ποιότητας της διδασκαλίας ( $M=3,88$ ,  $SD=0,86$ ) και αρκετά στο να μπορούν να εφαρμόζουν νέες μεθόδους διδασκαλίας (π.χ. συνεργατικές μεθόδους) ( $M=3,76$ ,  $SD=0,97$ ). Πιστεύουν ότι τους βοήθησε επίσης στο να αναζητούν και να αξιοποιούν στη διδασκαλία κατάλληλες, έτοιμες εκπαιδευτικές δραστηριότητες με χρήση ΤΠΕ ή άλλου είδους ψηφιακό υλικό ( $M=3,93$ ,  $SD=0,85$ ). Τέλος, οι περισσότεροι συμμετέχοντες (69,2%) δήλωσαν ότι η επιμόρφωση τους εξάσκησε στο να συνδυάζουν περισσότερα από ένα γνωστικά αντικείμενα σε μια διδακτική δράση με τη χρήση ΤΠΕ.

#### 4. Συζήτηση - Συμπεράσματα

Στην εργασία αυτή έγινε μια απόπειρα καταγραφής και παρουσίασης των απόψεων και των πρακτικών που σχετίζονται με τις ΤΠΕ, επιμορφωμένων εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης. Αναφορικά με το αν οι επιμορφωμένοι εκπαιδευτικοί αποδέχονται και σε ποιο βαθμό την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην προσχολική εκπαίδευση, τα ευρήματα υποδεικνύουν την αποδοχή των εκπαιδευτικών της προσχολικής εκπαίδευσης που έχουν συμμετάσχει σε επιμόρφωση Β΄ Επιπέδου, της αξιοποίησης των ΤΠΕ στην προσχολική εκπαίδευση και μάλιστα εκφράζουν ιδιαίτερα θετικές απόψεις περί του θέματος. Η πλειονότητα υποστηρίζει θερμά την άποψη ότι η χρήση των ΤΠΕ δε δημιουργεί προβλήματα, ούτε ενέχει κινδύνους για τους περισσότερους και ότι η αξιοποίηση των ΤΠΕ σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα μπορεί να βελτιώσει ουσιαστικά τη διδασκαλία και τη μάθηση (Κόμης & Τζιμογιάννης, 2007). Τέλος, όπως επίσης υποστηρίζουν και άλλοι ερευνητές (Καρασαββίδης, 2009; Ζαράνης & Οικονομίδης, 2014), ως εμπόδια στην αξιοποίηση των ΤΠΕ βλέπουν κυρίως τον ελλιπή εξοπλισμό του σχολείου, τη μη εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τον υπολογιστή και την ελλιπή επιμόρφωσή τους.

Σχετικά με τις πρακτικές χρήσης των ΤΠΕ που οι εκπαιδευτικοί προσχολικής εκπαίδευσης δηλώνουν ότι υιοθετούν στην καθημερινότητά τους. Φαίνεται πως κάνουν συχνή χρήση των ΤΠΕ στην τάξη τους για την διδασκαλία όλων των γνωστικών αντικειμένων, οργανώνουν εκπαιδευτικά σενάρια και χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ με κυρίαρχο εργαλείο τον υπολογιστή, κυρίως στη φάση της διδασκαλίας, της εμπέδωσης, της δημιουργίας διδακτικού υλικού και κατά τις ελεύθερες δραστηριότητες, ευρήματα που συνάδουν με αυτά της Νικολοπούλου (2013).

Δηλώνουν επίσης ως επί το πλείστον ότι επιλέγουν και εφαρμόζουν κοινωνικοπολιτισμικές και εποικοδομιστικές διδακτικές στρατηγικές και ταυτόχρονα φαίνεται να προτιμούν γενικά τα λογισμικά γενικού σκοπού. Τέλος, οργανώνουν παιδοκεντρικές δραστηριότητες κατά τις οποίες οι ίδιοι έχουν ρόλο υποστηρικτικό.

Τέλος οι εκπαιδευτικοί φαίνεται να αναγνωρίζουν τη συμβολή της επιμόρφωσης σε μεγάλο βαθμό στη βελτίωση των γνώσεων και δεξιοτήτων τους, στη διαμόρφωση των στάσεών τους για τις ΤΠΕ, καθώς και στη χρήση τους στην καθημερινή πρακτική, γεγονός που συνάδει με τα ευρήματα αντίστοιχης έρευνας των Σέργη και Κουτρομάνου (2013). Οι επιμορφωμένοι θεωρούν ότι απέκτησαν νέες γνώσεις για τις ΤΠΕ αλλά και αυτοπεποίθηση στη χρήση τους, τους βοήθησε στη βελτίωση της διδασκαλίας, στο σχεδιασμό δραστηριοτήτων κτλ. (Μακρής & Δαλαμήτρα, 2015). Τα ευρήματα αυτά για την αξία της επιμόρφωσης επιβεβαιώνονται και από την ερευνητική εργασία των (Wikan et al., 2010, Garcia et al., 2013). Συνεπώς, η επιμόρφωση δίνει στους συμμετέχοντες όχι μόνο τα εφόδια (γνώσεις και δεξιότητες) αλλά και το κίνητρο για εφαρμογή των διδαχθέντων σε πραγματικές συνθήκες τάξης.

Λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς που θέτει η απλή περιγραφική στατιστική ανάλυση, γίνεται φανερό ότι οι συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί στο σύνολό τους έμειναν ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από το επιμορφωτικό πρόγραμμα Β΄ Επιπέδου. Η καλή εικόνα δηλαδή που φαίνεται να έχουν σχηματίσει για την επιμόρφωση ενδεχομένως να εξηγείται σε μεγάλο βαθμό και από το προσωπικό κίνητρο και το ενδιαφέρον για μάθηση και περεταίρω καλλιέργεια των δεξιοτήτων τους σχετικά με τη διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ (Μακρής & Δαλαμήτρα, 2015). Έτσι η θετική στάση τους για την ένταξη των ΤΠΕ στο καθημερινό εκπαιδευτικό έργο και η αξιοποίηση των ΤΠΕ στην πράξη φαίνεται να ερμηνεύονται με τη σειρά τους από την καλή εικόνα που απέκτησαν για την επιμόρφωση. Η ευνοϊκή αυτή στάση για την παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση διαπιστώθηκε και στις προαναφερθείσες έρευνες, κοινό χαρακτηριστικό των οποίων ήταν η σχετική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Κλείνοντας, η έρευνα αυτή αποτελεί μια πρώτη απόπειρα μελέτης του ζητήματος της επιμόρφωσης των Ελλήνων εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης στο πρόγραμμα Β΄ Επιπέδου συνολικά έως σήμερα και θα μπορούσε να θεωρηθεί ως η εισαγωγή μιας πολύ ευρύτερης και βαθύτερης διερεύνησης του συγκεκριμένου θέματος. Σίγουρα η πλαισίωση της έρευνας με ποιοτικού τύπου τεχνικές συλλογής δεδομένων θα οδηγούσε σε ασφαλέστερα αποτελέσματα.

## ***Βιβλιογραφία***

Buabeng-Andoh, C. (2012). Factors influencing teachers' adoption and integration of information and communication technology into teaching: A review of the

- literature. *International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology*, 8(1), pp. 136-155.
- Jimoyiannis, A., Komis, V. (2007). Examining teachers' beliefs about ICT in education: implications of a teacher preparation programme. *Teacher Development: An international journal of teachers' professional development*, 11(2), pp. 149-173.
- Karasavvidis, I. (2009). Activity Theory as a conceptual framework for understanding teacher approaches to Information and Communication Technologies. *Computers & Education*, doi:10.1016.
- Keengwe, J., Onchwari, G., Wachira, P. (2008). The use of computer tools to support meaningful learning. *Association for the Advancement of Computing in Education Journal*, 16 (1), pp.77-92.
- Κουτσιλέου, Κ. (2015). Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της επιμόρφωσης δασκάλων του Νομού Αττικής στη διδακτική αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών. *Heal Journal: Περιοδικό Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών*, (1), σσ. 68-81.
- Μακρής, Γ., Δαλαμήτρα, Ε. (2015). Η επιμόρφωση εκπαιδευτικών ΠΕ19/20 Β-Επιπέδου: Η άποψη των συμμετεχόντων. *Πρακτικά 9<sup>ου</sup> Πανελληνίου Συνεδρίου Καθηγητών Πληροφορικής: Η πληροφορική στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καινοτόμες παιδαγωγικές πρακτικές*. Καστοριά, 24-26 Απριλίου 2015.
- Νικολοπούλου, Κ. (2013). Λόγοι χρήσης και τρόποι ένταξης του υπολογιστή σε τάξεις νηπιαγωγείων: Δεδομένα από την Αττική. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση*, 6(1-2), σσ. 85-94.
- Ξωχέλλης, Π. (2002). Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σήμερα: διεθνής αναγκαιότητα - ελληνικές εξελίξεις και εμπειρίες. *Πρακτικά 2ου Διεθνούς Συνεδρίου: Η παιδεία στην αυγή του 21ου αιώνα, Θέματα συγκριτικής Παιδαγωγικής, Γ4 μόρφωση-επιμόρφωση εκπαιδευτικών*. Πάτρα, 4-6 Οκτωβρίου 2002.
- Sanchez-Garcia, A., Marcos, M., Guanlin, H., Escribano, J. (2013). Teacher Development and ICT: The Effectiveness of a Training Program for In-Service School Teachers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 92, pp. 529–534.
- Σέργης, Σ., Κουτρομάνος, Γ. (2013). Η επίδραση της επιμόρφωσης στις Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών για τους εκπαιδευτικούς. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση*, 6(1-2), σσ. 67-84, 2013.
- Valcke, M., Rots, I., Verbeke, M., Braak, J. (2007). ICT teacher training: Evaluation of the curriculum and training approach in Flanders. *Teaching and Teacher Education*, 23, pp. 795–808.

- Wikan, G., Molster, T. (2010). Training Teachers to use ICT as an integrated part of their Teaching.
- Zaranis, N., Oikonomidis, V. (2014). The main factors of the attitudes of Greek kindergarten teachers towards information and communication technology. *European Early Childhood Education Research Journal*. Doi: 10.1007/s10639-013-9296-2.